

ПРОГРАМА

**За работа на Владата на Република Македонија
за периодот 2006 - 2010**

Скопје, 2006 година

Врз основа на член 90 став 2 од Уставот на Република Македонија ја поднесувам програмата за работа на Владата на Република Македонија за периодот 2006–2010 година.

Основни цели и принципи на работа

Основни цели на програмата за работа на новата Влада на Република Македонија за периодот 2006-2010 (во понатамошниот текст Програма) се подобрување на животниот стандард на населението, зголемување на вработеноста, засилена борба против корупцијата, развој на демократијата, подобрување на меѓуетничките односи, политичка стабилност на земјата и интеграција во ЕУ и НАТО.

Основните принципи во економскиот дел од Програмата се: економска слобода и еднакви услови за работење за сите субјекти; динамично спроведување на структурните реформи; и партнерски однос на државата со сите релевантни субјекти, а посебно со приватниот сектор со цел да се забрза неговиот развој и да се креираат нови работни места.

Основните постулати за работа на новата Влада на политички и надворешен план вклучуваат целосно почитување на Уставот, имплементација на одредбите од Охридскиот мировен договор и натамошна реализација на обврските кои произлегуваат од преговорите со ЕУ и НАТО.

Политики и реформски активности за подинамичен економски развој

Економскиот дел од Програмата опфаќа реформски политики и мерки во три основни групи:

- Зголемување на конкурентноста на македонските претпријатија преку структурни реформи, зголемување на инвестициите во информатика, технологија и знаење и подигнување на квалитетот на работната сила;
- Зголемување на атрактивноста на земјата за странските и домашните инвеститори преку најниски даноци во Европа и други стимулации за инвестирање, поедноставување и зголемена предвидливост на регулативата, транспарентно работење на државните институции, подобрена јавна инфраструктура и полесен пристап до финансиски средства; и
- Подобрување на квалитетот на јавните институции за спроведување на реформите, зголемување на транспарентноста на работењето на Владата и решителна борба против корупцијата

Притоа, макроекономската политика, а особено фискалната политика ќе бидат во функција на остварување на подинамичен економски развој, преку намалени и поедноставени даноци, помала јавна потрошувачка и зголемени продуктивни јавни инвестиции.

- *Подинамичен економски раст.* Преку реализација на сеопфатната програма на реформски мерки, очекуваме во периодот 2006-2010 да се реализира просечна стапка на раст на БДП од 6-8%.
- *Пораст на вработеноста.* Голем број мерки во Програмата се дизајнирани за да се создадат услови за инвестиции и развој на приватниот сектор, кои ќе донесат нови вработувања. Тоа опфаќа реформски мерки во даночната сфера, намалување на регулацијата и административните бариери за бизнисот, подобрување на инвестиционата клима и промоција на инвестиционите потенцијали на земјата, зголемени јавни инвестиции, зголемена ефикасност на судството и транспарентно и предвидливо работење на Владата и државните институции.
- *Зголемување на конкурентноста* на македонските претпријатија преку намалување на трошоците на работење, нов инвестиционен циклус, пренос на знаење и технологија од странски фирми кои ќе инвестираат во Македонија, како и подобрување на образованието и квалификуваноста на работната сила. Владата воедно ќе работи на етаблирање на македонски брендови преку поддршка на домашните производи, воведување на сертификати за квалитет, модерен маркетинг, иновации, истражување и развој, поддршка за тренинг и едукација на модерни менаџери со познавање на неколку светски јазици и компјутери, како и зголемување на квалификуваноста на работната сила. Владата ќе им биде активен партнер на македонските претпријатија за остварување на оваа клучна цел преку помош со буџетски средства, логистичка поддршка и создавање на добра бизнис клима.
- *Пораст на домашните и странските инвестиции* преку подобрување на инвестициската клима (стабилност и предвидливост на регулативата, ефикасна извршна постапка, забрзана наплата на побарувања, заштита на кредиторите), дерегулација и либерализација, подобрен квалитет на јавните услуги, подобрена јавна инфраструктура, поефикасно судство.
- *Мала јавна потрошувачка и ефикасна државна администрација.* На Република Македонија и е потребна мала но ефикасна државна администрација, целосно посветена на задоволување на потребите на нејзините граѓани. Државата ќе обезбеди максимални услови за развој на приватната иницијатива и слободата на македонските граѓани. Во своето дејствување таа ќе се ограничи на извршување на класичните функции околу обезбедување на внатрешна и надворешна безбедност за своите граѓани (владеење на правото), обезбедување јавни услуги финансирани преку ефикасно и праведно прибирање даноци од даночните обврзници и строго ограничено регулирање на економската активност во одредени домени. Заради рационално користење на ресурсите (кадровски и материјални) и за ефикасно извршување на одредени функции, државата ќе настапува преку партнерства со приватниот сектор.

За постигнување на овие цели ќе обезбедиме:

- Ø Намалување на учеството на **јавната потрошувачка** во БДП за 2 процентни поени до 2010 година;

- Ø Преструктурирани јавни расходи со **зголемени капитални инвестиции** за поголема поддршка на вкупните инвестиции, образованието и здравството. Рок: постепено, почнувајќи од 01.01.2007;
- Ø Нула **непродуктивни буџетски расходи** (за автомобили, мебел и слично) во 2007 година - во првата година од работењето на Владата во целост ќе се воздржиме од набавка на нови возила и мебел за канцелариите. Во 2008-2010, предвидуваме нивно намалување за најмалку 30% во однос на нивото од 2006. Средствата што ќе се заштедат, ќе ги пренасочиме за голем број продуктивни инвестиции и проекти кои се дел од оваа програма;
- Ø Целосна **деполитизација и професионализација** на јавната администрација преку воведување критериуми за вработување и унапредување базирани врз професионалност и знаење. Рок: 2007;
- Ø Функционална анализа на министерствата и изработка на стратешки планови за нивна поефикасна **систематизација**. Рок: крај на 2006;
- Ø Максимално редуцирање на **бирографијата и корупцијата** преку дерегулација, намалени дискрециони права и воведување механизми за контрола и следење на работењето на администрацијата од страна на граѓаните. Рок: 2006-2010.

Макроекономски политики во функција на економскиот раст

Република Македонија има постигнато и подолг период одржува стабилно ниво на цените. Ценовната стабилност е неопходна за креирање на предвидливо макроекономско опкружување во кое претприемачите ги носат своите деловни одлуки. Сепак, во изминатиот период монетарната и фискалната политика се користеа првенствено за амортизирање на надворешни шокови и други неповолни движења во домашната економија и оттаму беа многу рестриктивни. Владата на Република Македонија ќе обезбеди да се користат макроекономските политики како механизми за регулирање на макроекономскиот амбиент, во функција на постигнување на високи и одржливи стапки на економски раст од 6-8 % годишно.

Фискалната политика ќе биде и натаму дисциплинирана, но умерено порелаксирана во делот на капиталните инвестиции. Таа ќе биде целосно во согласност со критериумите од Мастрихт, заради потребата од приближување на политиките кон стандардите на ЕУ. На среден рок ќе се одржува контролиран буџетски дефицит најмногу до 1,5% од БДП. Ваквата фискална позиција ќе обезбеди развојна улога на буџетот, без притоа да предизвика зголемување на јавниот долг како процент од БДП. Дефицитот до 1,5% при пораст на БДП од 6-8% годишно, всушност гарантира постепено намалување на задолженоста на Република Македонија на околу 35% од БДП. Ќе се спроведе радикална даночна и царинска реформа.

Постепено ќе ги зголемиме **јавните инвестиции** на ниво од околу 5% од БДП (во моментов изнесуваат само 3%), колку што е просекот на новите членки на ЕУ почнувајќи од 2007 година. Со нив ќе финансираме значајни

инфраструктурни проекти: патишта (најкрупен проект ќе биде Коридорот 8), електрани, далноводи, училишта, капитални инвестиции во здравството, одводни и иригациони канали и сл. Средствата ќе бидат обезбедени комбинирано: буџет, концесии на приватни инвеститори, добро таргетиран кредитни средства од Светска банка, ЕБРД и ЕИБ. Во подоцнежните години очекуваме постепено започнување на користење на средства од европските фондови.

Ќе создадеме услови за преполовување на **каматните стапки**. Државата нема да им плаќа на банките високи каматни стапки за непродуктивно да ги чуваат штедните влогови во државни записи. Заедно со другите мерки во сферата на сигурност на побарувањата и зголемена конкуренција во банкарскиот систем, тоа ќе создаде услови банките да ги пласираат средствата во стопанството со камата од 8-10% во првите години и европски каматни стапки од 5-6% до крајот на 2008 година. Со ова очекуваме да се оствари поинтребензивна кредитна поддршка на стопанството и населението, со пораст на кредитите кои банките ги одобруваат на приватниот сектор и населението од 25% годишно, слично како во земјите кои станаа членки на ЕУ.

Монетарната политика е во надлежност на Народна банка и нејзината независност максимално ќе се почитува. Двете основни функции на НБРМ ќе бидат:

- одржување на ценовната стабилност и
- зголемување на ефикасноста на банкарскиот систем преку зајакнување на банкарската супервизија, што ќе овозможи поефикасна финансиска интермедијација.

Заедно со мерките за развој на пазарот на капитал и зајакнатата супервизија на осигурувањето, овие мерки ќе овозможат поликвиден и поефикасен финансиски систем во поддршка на развојот на приватниот сектор и економијата во целина.

Заживување на **станбеното кредитирање**. Преку ефикасна регистрација на сопственоста на недвижен имот (куќи, ниви, станови) во единствен регистар, ќе се легализира и ослободи огромен капитал и потенцијал кој сега стои неискористен. Тоа ќе овозможи многу граѓани и земјоделци да можат да го користат сопственичкото право како залог/хипотека за добивање на станбени кредити или кредити за бизнис. Со тоа, ќе заживеат не само станбените кредити, туку и пазарот на недвижности кој во многу земји во светот е еден од двата основни двигатели на целокупната економија (заедно со пазарот на капитал).

Преку овие политики и мерките за зголемување на домашните и странските инвестиции, се очекува вкупните инвестиции во Република Македонија до 2010 година да достигнат околу 25% од БДП, како што е случај во брзо растечките земји.

Подобрување на инвестициската клима

Следниве мерки од Програмата ќе влијаат да се зголеми интересот на странските и домашните инвеститори за вложување на нивниот капитал во бизниси во Република Македонија:

- Експедитивна тридневна регистрација на претпријатија со минимален број на административни процедури;
- Долгорочна предвидливост на законската регулатива;
- Немешање на државата во приватниот бизнис;
- Намалена корупција и бирократија;
- Поефикасен и поконкурентен финансиски систем;
- Зголемена ликвидност на Македонска берза и создавање на услови за котирање на позначајните компании на странските пазари за капитал;
- Едноставно и транспарентно оданочување;
- Намалување на бројот на инспекции на претпријатијата и елиминирање на т.н. “рекетарски инспекции” од криминални или политички мотиви, при истовремено зајакнување на нивниот квалитет и транспарентност;
- Функционален катастар за регулирање на сопственоста на недвижен имот;
- Забрзана наплата и поголема сигурност на побарувањата;
- Специјализирани судови за решавање на комерцијални спорови;
- Подобрена инфраструктура преку намалени цени за телекомуникации, подобрување на транспортната мрежа, безжичен Интернет итн.
- Продалбочување на опсегот на активности кои ги извршува Едношалтерскиот регистар

Микроекономски политики и реформи

- Постапката на регистрација на претпријатие ќе се завршува за најмногу 3 дена, а за регистрација на претпријатие ќе биде доволно да се пополни еден единствен стандардизиран формулар
- Ќе воведеме правило “молчењето е одобрување”. Ако за 3 дена претприемачот не добие одговор од Едношалтерскиот регистар, надлежната институција е должна на претпријатието веднаш да му ги издаде сите потребни документи за регистрација
- Единствениот трошок за формирање на ново претпријатие ќе биде таксата за регистрација, која ќе биде унифицирана независно од големината на претпријатието.
- Ќе воведеме единствена електронска база на претпријатија - поврзувајќи ги регистарот, судовите, Републичкиот завод за статистика, Царината, Народна банка и општините
- Ќе воведеме т.н. “општа клаузула за бизнис”, која ќе овозможи формирање на претпријатие без да мора прецизно да се наведува дејноста со која ќе се занимава тоа. Тоа овозможува “промптно” започнување со бизнис преку купување на постоечко претпријатие

Дерегулација на економската активност

Државата треба да обезбеди рамноправно поле за натпревар на економските субјекти со мерки за поттикнување на конкуренцијата, а некои дејности да ги регулира заради заштита на интересите на потрошувачите и други економски субјекти. Степенот на регулација во македонската економија е преголем и не одговара на потребите на една современа и динамична економија. Постојат повеќе агенции кои се недоволно кадровски екипирани и најчесто не можат да одговорат на задачите заради кои се формирани и се финансираат од парите на граѓаните. Во најлош случај, тие се извор на корупција.

Најдоцна до 31.03.2007 година, ќе спроведеме процес на дерегулација и реформа на регулаторните институции преку:

- Регулаторна гилотина. Во рок од 6 месеци ќе се идентификуваат, скенираат, поедностават и прочистат стотици формални прописи со кои се регулира вршењето бизнис во Македонија. Целта е да се елиминираат сите неефикасни и антипазарни елементи во законската регулатива, што го попречуваат нормалното работење на претпријатијата.
- Процесирањето на одделни видови лиценци ќе биде строго временски лимитирано.
- Административна, а не судска регистрација на сопственоста. Тоа многу ќе ја забрза постапката и ќе ги растовари судовите;
- Регистрацијата на имот ќе се извршува со само 2 процедури и за 10 дена, наместо сегашните 6-8 процедури за кои во просек се потребни 75 дена
- Едно унифицирано плаќање за регистрација на сопственоста, кое ќе се извршува во регистарот;
- Забрзување на постапката за регистрација на имот преку компјутеризација: проверка преку Интернет на сопственоста, извршување и регистрација на трансакцијата;
- Поедноставување на процесот за издавање градежни дозволи за индивидуална и комерцијалана градба со лимитирање на рокот на 45 дена;
- Ќе воведеме етапни инспекции - инспекторите ќе ја проверуваат изградбата етапно, според динамиката на градбата и по завршување на одделна фаза:
- Овозможување фер конкуренција и подеднакви услови за пристап до бизнисите (демонополизација).

Флексибилност на пазарот на работна сила

Со измени во Законот за работни односи ќе се зголеми флексибилноста на работната сила преку можност за ангажирање на работници на одредено време во сите дејности, без да мора однапред да се прецизира максималниот рок на договорот. Исто така, ќе се овозможи и стимулира работа со скратено работно време. Искуството покажува дека е ваквата флексибилност посебно корисна за одделни категории работници, како мајки со деца, млади работници и сл.

Реформа на даночниот систем

Практиката во земјите во транзиција покажа дека ефикасен даночен систем со транспарентни, едноставни и ниски даноци е еден од основните предуслови за економски напредок. Даночното оптоварување на платите и на профитот во Република Македонија не соодветствува на потребата од радикално намалување на невработеноста и поттикнување на инвестициите. За пресврт во оваа сфера, при што даночниот систем од кочничар на економската активност треба да стане нејзин промотор, предвидуваме:

- Најниски даноци во Европа - воведување рамен данок со единствена даночна стапка за данок на персонален приход и данок на добивка во две фази. Намалување на данокот на добивка од 15% на 12% во 2007 односно

10% во 2008 година. Намалување на стапките на персоналниот данок од доход од 15, 18 и 24% на 12%, односно 10% со иста динамика како данокот од добивка.

- Нулта стапка на данок за реинвестирана добивка (2007).
- Намалување на данокот на додадена вредност (ДДВ) од 18% на 5% за земјоделските репроматеријали и механизација . (до крајот на 2006)
- Елиминирање на т.н политички инспекции на УЈП и на другите инспекциски органи.
- Бескомпромисна борба против даночната евазија. Мерките од аспект на превенција и стимулација, се следните:
  - Ø Пониските даночни стапки и едноставната пресметка ќе ги направат трошоците/ризикут од криење на данокот поголеми отколку трошоците на плаќање.
  - Ø Хармонизацијата на основицата за плаќање на персонален данок и социјални придонеси ќе ја зголеми ефикасноста на наплатата.
  - Ø Организационски промени и целосна компјутеризација на базата на податоци на УЈП ќе придонесат за поажурна евиденција на даночните обврзници.
  - Ø Целосна фискализација на правните субјекти низ целата територија на државата согласно со Законот. Меѓу другото, ќе се воведат законска измена со која никој купувач не е обврзан да плати за стоката или услугата доколку не добие фискална сметка.
  - Ø Воспоставување на посебна канцеларија во УЈП за големите даночни обврзници.
  - Ø Воведување на засебен и многу поедноставен систем на плаќање на давачките за малите претпријатија и микропрепријатијата со низок обем на приходи и профит.
  - Ø Враќање на ДДВ за максимум 30 дена, во спротивно државата ќе плаќа казнена камата за секој изминат ден.
  - Ø Ќе ги зголемиме царинските приходи преку поригорозно, а поедноставено скенирање со модерна и софистицирана опрема со која “рендгенски” се проверува што има во камионот или во контејнерот со стока, без тој да се растовара. Ќе ангажираме меѓународно призната и искусна консултантска куќа за професионално менаџирање на царинската постапка, по примерот на други земји во Европа.

Заштита на сопственичките права и извршувањето на договорите

Освен претходните реформски активности во сферата на нормативната регулатива, предвидуваме мноштво други реформски мерки, кои директно ќе ги подобрат условите за вршење бизнис:

Заштита на сопственичките права

- Законот за **извршна постапка** ќе има посебен приоритет. За негова ефикасна имплементација предвидуваме обука за судиите, но и обука за приватниот сектор (кредиторите). Поврзано со ова, ќе ги намалиме таксите за регистрација на кредит кај Централниот регистар.
- Нерешените **сопственички права** при купување имот и изградба на деловен простор се огромна пречка за странските и домашните инвеститори. Некомплетната евиденција на имотот и имотните трансакции и нецелосниот катастар создаваат правна несигурност и го

спречуваат развојот на пазарот на недвижности. За решавање на овие проблеми, ќе го забрзаме формирањето на Единствениот регистар на имот (**Катастар**). Тоа ќе создаде правна сигурност за инвеститорите и ќе ослободи голем пасивен потенцијал кој ќе може да се стави во активна функција - хипотеки за бизнис-кредити, продажба на други лица итн. Рок: 31.07.2007 година.

- Ќе ја консолидираме базата на податоци за станбените кредити во централниот регистар. Рок: 30.06.2007 година.
- Ќе ја зголемиме заштитата на **акционерските права**. Акционерите мора да се информирани подобро за интересот на менаџерите во одделни зделки. Ќе се зајакне обврската на менаџерите за објавување на нивните трансакции за купување и продажба на акции, како и други финансиски трансакции поврзани со фирмата. Инвеститорите мора да располагаат со целосна информација пред да се гласа за трансакции поврзани со менаџерскиот тим.
- Ќе ја зајакнеме ефикасноста на Комисијата за хартии од вредност. Регулативата ќе се промени во насока на зголемена извршна моќ на Комисијата.
- Законот за хартии од вредност ќе се ревидира во насока на примена на стандардите на Директивата за транспарентност на ЕУ. Истовремено, ќе се укинат сите рестрикции на трансферабилноста на акциите.
- Законот за претпријатија ќе се промени во насока на укинување на можноста правни субјекти да се членови на извршните одбори, затоа што тоа ја ослабува одговорноста и транспарентноста.
- Ќе се обезбеди правна заштита на работниците кои ќе “сигнализираат” законски неправилности и корупција во фирмите, или штетни дејства против инвеститорите.
- Ќе се воспостави Кодекс на корпоративно управување, во кој ќе се детализираат нормите и правилата на корпоративното управување.

Извршување на договорите

- Воспоставување информациска статистичка база во судовите. Информацијата за бројот на нерешени постапки по одделни институции, нивната содржина, бројот на жалби и сл. е предуслов за евидентирање и решавање на “тесните грла”.
- По примерот на други земји доколку тужениот не се појави во суд по првата нотификација, за отворање на случајот доволно ќе биде нотификацијата да биде јавно објавена во службен весник и на огласните табли во судот.
- Ќе се забрзаат судските процеси преку воведување на т.н. “сумарни процедури” (вклучително и за наплата на долг) за случаите во кои тужениот/должникот нема евидентни аргументи за одбрана и т.н. “автоматски пресуди”, за случаи кога должникот неоправдано не се појавува на судските рочишта.
- Стечајната постапка ќе мора да се заврши во рок најмногу од 1 година, а до крајот на нашиот мандат целта е овој рок да се сведе на 6-8 месеци. Трошоците на постапката за решавање стечај ќе се смалат драстично.

Заштита на кредиторите

Извршувањето и наплатата на договорните обврски и заштитата на кредиторите се меѓу клучните слабости на бизнис-климата во Македонија. Затоа предвидуваме мерки за:

- **Поедноставување на судските постапки** за наплата на хипотека и спречување на должниците да ја одолговлекуваат постапката;
- Ќе воведеме т.н. “**сумирана постапка**”, со која наплатата на колатерал ќе се разреши под забрзана постапка;
- Освен судовите, и **овластени приватни претпријатија** ќе можат да го запленаат имотот и да вршат наплата преку продажба на хипотеката;
- Ќе се елиминираат правните пречки за добивање и размена на **кредитни информации**;
- Ќе го подобриме Кредитниот регистар со снижување на прагот за регистрација, месечно известување, пократок период за процесирање и поврзување на Кредитниот и Централниот регистар;
- Покрај јавниот кредитен регистар, ќе се формираат и **приватни кредитни бироа**. За да стекнат кредибилитет, првите кредитни бироа ќе бидат формирани во соработка со реномирани меѓународни кредитни бироа. Кредитните бироа ќе содржат **кредитна историја** за сите полнолетни лица. Собирањето и користењето на таа информација ќе биде регулирано со кодекс, за се подобри инвестициската клима, а притоа да не се наруши приватноста;
- Единствениот регистар покрај кредитната информација, ќе содржи и **регистар на хипотекарните договори** (колатерал), кој ќе може да биде проверуван од страна на банките/позајмувачите;
- Ќе се прецизираат правилата за тоа кој има предност во наплатата на хипотеката. Колатерализираните кредитори ќе имаат предност пред останати те кредитори (во случај на стечај).

Намалување на сивата економија

Покрај претходните мерки за намалување на даночната евазија, против сивата економија ќе се бориме и со следниве мерки:

- Ø Рок од три месеци за легализација на сивата економска активност им се дава на оние што работат, а го немаат легализирано бизнисот. Во рок од три месеци да се регистрираат, без да подлежат на казни и плаќање на неплатени давачки. По тој рок, ќе се применат ригорозни контроли и драстични казни
- Ø Зголемување на мотивацијата за легално работење преку намалувањето на даночните оптоварувања на добивката
- Ø Стимулирање на пријавувањето на работниците преку намален персонален данок, пофлексибилни форми на работен однос и зголемена флексибилност во процесот на вработување и отпуштање од работа.
- Ø Намалување на трошоците за легално вршење на бизнисот преку скратување на комплексниот и скап процес на добивање дозволи за работа, градежни дозволи и други решенија поврзани со бизнисот.
- Ø Модернизација и автоматизација на царинската процедура (скенирање на транспортните средства) и професионализација на царинскиот менаџмент.
- Ø Олеснет пристап до легалните извори за финансирање на бизнисот: активирање на огромен мртов потенцијал за користење на недвижниот

имот како хипотека - преку негова регистрација и евиденција во катастарот.

- Ø Воведување на посебна канцеларија за големите даночни обврзници и засебен и многу поедноставен систем на плаќање на давачките за малите претпријатија и микропретпријатијата со мали приходи и промет.

Привлекување странски инвестиции

Програмата за да се оствари оваа цел, вклучува:

- Ø Во новата влада ќе има два министри без портфељ кои ќе се занимаваат исклучиво со странските инвеститори. Тие се луѓе кои подолг период поминале надвор од земјата работејќи во познати финансиски или мултинационални компании, луѓе кои биле дел од меѓународниот финансиски и инвестициски пазар.
- Ø Фокус на инвестиции во информатичка технологија и аутсорсинг (извршување на компјутерски и други услуги за странски фирми - развивање на софтвер, внесување и обработка на податоци, процесирање на осигурителни полиси, обработка на здравствени документи, телефонски пораки и т.н. колл-центри).
- Ø Давање даночни, царински, инфраструктурни и други повластици за фирмите што ќе работат во рамките на т.н. Технолошки индустриски развојни зони.
- Ø Преку транспарентна јавна постапка, Владата ќе ангажира 20-50 најпознати светски консултантски куќи за привлекување на гринфилд-инвестиции во Македонија.
- Ø Агресивна промоција на инвестициските можности во Македонија од тим предводен од премиерот, а во соработка со стопанските комори и бизнисмените.
- Ø За поефикасна промоција и привлекување на инвестициите, по примерот на Ирска, ќе формираме единствена професионална агенција Инвест Македонија, која ќе развие мрежа на над 20 истурени канцеларии во странство со контакти со сите биснимени од македонско потекло.
- Ø Ќе се укине можноста акционерските друштва да издаваат емисии на акции само за постојните акционери.
- Ø Конкуренција во банкарскиот и осигурителниот сектор со реномирани странски институции. Во таа насока, во 2007 ќе донесеме нов Закон за банки целосно усогласен со директивите на ЕУ и со меѓународните Базелски стандарди.

Конкуренентност на домашното производство

Продуктивноста и конкурентноста се болна точка на македонската економија. Владата на Република Македонија ќе посветува посебно внимание на подобрување на националната конкурентност и продуктивноста на претпријатијата. За таа цел предвидуваме пакет од микроекономски реформи:

- Ø ќе ги намалиме трошоците на работење на претпријатијата со намалување на даночното оптоварување
- Ø ќе ги зголемиме буџетските средства за наука, развој и истражување
- Ø ќе воведеме задолжителен сертификат за македонските производи наменети за извоз, како и на производите што се увезуваат во

Македонија ќе ги стимулираме македонските фирми за добивање на меѓународно признатиот стандард за управување со квалитет - ИСО-квалитет. Тоа ќе помогне да се зголеми конкурентноста на македонските производи, бидејќи само производи со сертификат за постојан и докажан квалитет ќе овозможат освојување на нови пазари во Европа.

- Ø ќе ја продолжиме општоприфатената акција за промоција на производи со потекло од Македонија „Купувајте македонски производи“
- Ø ќе го подобриме протокот на знаење меѓу универзитетите и приватниот сектор, како и врската меѓу образованието и пазарот на работна сила;
- Ø во соработка со стопанските комори, ќе иницираме формирање на Конзорциум на најуспешните домашни препријатија кои би формирале Центар за менаџерско образование;
- Ø зголемување на флексибилноста и мобилноста на работната сила, што подразбира усогласување на Законот за работни односи со социјалните партнери;
- Ø коренито ќе го реформираме образованието, во согласност со потребите на современата пазарна економија. Посебно внимание ќе посветиме на информатиката и технологијата, со цел да ги преориентираме младите луѓе кон овие дејности на иднината.

Мали и средни претпријатија

Малите и средните претпријатија се клучни за динамизирање на економскиот раст и зголемувањето на вработеноста во сите брзорастечки економии. Основните проблеми на овие претпријатија во Македонија се отежнат пристап до капитал, административни бариери, преобемна регулатива, правна несигурност. Голем дел од предвидените генерални мерки за решавање на проблемите на македонските претпријатија, а пред сè регулаторната реформа и мерките за подобрување на конкурентноста и инвестициската клима, се посебно значајни за малите и средни препријатија.

Покрај тие мерки и реформи, предвидуваме и неколку дополнителни мерки:

- Ø ќе иницираме создавање на Бизнис-центри во општините, каде малите претпријатија ќе имаат на располагање заедничка инфраструктура (сала за состаноци, компјутери и сл.). Целта е да се оствари намалување на оперативните трошоци на работење;
- Ø заедно со Комората ќе иницираме здружување на истородни мали претпријатија во мини асоцијации преку кои ќе се реализира заеднички транспорт на стока, настап на странските пазари, организација на саемски претставувања и сл.
- Ø ќе ја зајакнеме кадровски и технички Агенцијата за поддршка на претприемништвото и регионалните центри;
- Ø ќе го помогнеме формирањето на мрежа од мали консултантски фирми кои ќе бидат ангажирани во изработка на инвестициски проекти, бизнис-планови, маркетиншки стратегии, посредување во склучување на трговски зделки во земјата и странство и сл.;
- Ø ќе стимулираме формирање на мали занаетчиски работилници од типот на семеен бизнис;
- Ø ќе го олесниме пристапот до поевтини финансиски средства преку проширување на лепезата на хипотекарни инструменти и создавање на можност за користење на недвижниот имот за таа намена.

Развој на земјоделството

Основната цел на Програмата во овој дел е земјоделството да обезбедува достоин живот за селаните и нето-прилив на девизи во државата. Согласно со европските определби и буџетските можности, Владата ќе го поддржува земјоделското производство преку многу повисоки државни субвенции од сегашните. Секоја година од 2006 до 2010 во Буџетот ќе издвојуваме поголем износ на субвенции отколку претходната година, за да достигнаат 20 милиони евра до 2010, или тројно повисоко ниво од сегашното. Нашата цел е сегашниот трговски дефицит во размената на земјоделски производи со странство од 120 милиони долари, до 2010 да го трансформираме во трговски суфицит, односно повеќе да произведуваме и извезуваме храна и земјоделски производи отколку што би увезувале.

Развој на производството и поддршка на извозот

- Ø Износот на буџетски субвенции за поддршка на земјоделското производство ќе се зголемува секоја година. До 2010 во буџетот ќе се обезбедат три пати повеќе средства (20 милиони евра) за директна поддршка на земјоделците во споредба со 2005.
- Ø ДДВ за земјоделските репроматеријали и механизација ќе се намали од 18% на 5% (рок до крајот на 2006).
- Ø Владата ќе поддржи формирање компанија за извоз и промоција на македонски земјоделски производи, со професионален менаџмент објавен на меѓународен тендер. Раководењето ќе се одвива со најмалку двајца менаџери кои имаат повеќегодишно меѓународно искуство во продажба на земјоделски производи. Целта на оваа компанија ќе биде организирана промоција и извоз на македонските земјоделски култури на странските пазари, организирано подигнување на стандардизирано производство за извоз и сл.
- Ø Ќе донесеме Национален акционен план за развој на земјоделството. Во него ќе се фокусираме на стимулирање на приоритетните групи на производи за кои постои побарувачка од европските земји. Според првичните анализи, најбарани се раноградинарските производи, здравата органска храна, овошјето, квалитетните сорти вина, јагнешкото месо итн.
- Ø Поддршка на воведување на интензивно производство на нетрадиционални производи со извозен потенцијал кои генерираат повисок приход со поограничени ресурси.
- Ø Поддршка на активностите за промовирање на карактеристични национални брендови на земјоделски производи и нивна промоција на надворешните пазари.
- Ø Стимулирање на конкуренцијата и елиминирање на монополистичкото однесување на одредени компании кои креираат диспаритети на пазарот.
- Ø Ќе го продолжиме позитивното искуство од заедничките вложувања на странските и домашните компании.
- Ø Стимулирање на странските инвестиции во агрокомплексот, прехранбената индустрија и индустријата за млеко.
- Ø Регулација на сопственоста на земјиштето и развој на функционален пазар за промет и закуп на земјоделско земјиште. Ќе извршиме нова, праведна и транспарентна распределба на државното земјоделско земјиште на вистинските производители, давање можност за доделување

- земјиште на плодоуживање на индивидуални земјоделци со јавна и транспарентна процедура. Воедно, ќе ги забрземе активностите за формирање на земјиштен катастар
- Ø Ќе го олесниме пристапот на земјоделците до поевтини долгорочни кредити преку регистрација на недвижниот имот (ниви, куќи и сл.) во единствениот катастар, со што ќе се создадат услови за негово прифаќање од банките како хипотека.
  - Ø Зголемување на понудата на поволни рурални кредити и подобрување на пристапот на земјоделците кон долгорочни кредити за купување на земјиште, редити за инвестиции во опрема и објекти, и краткорочни кредити за обезбедување обртен капитал. Ќе се обезбедат дополнителни финансиски средства преку нови поволни кредитни линии, вклучувајќи нови ИФАД-кредити, со пониски каматни стапки од сегашните.
  - Ø По усогласување на регулативата со ЕУ, Македонија ќе почне да добива средства по САПАРД-програмата на Европската комисија. Со нив ќе се обезбеди поддршка на производството на пченица, индустриски растенија, лозарство, овоштарство, сточарство, механизација итн.
  - Ø Одржување на постоечката мрежа за наводнување и обновување на запуштените капацитети преку правилно користење на средствата за капитални инвестиции и странските донации. Се предвидува и зголемување на наводнуваната површина и поефикасно користење и управувањето со иригациските системи (водните заедници).
  - Ø Ќе ги заштитиме шумите преку спречување на нивното неконтролирано сечење и зголемување на шумскиот фонд. Истовремено, ќе ја поддржиме дрвната индустрија, со тенденција за пренасочување на производството кон извоз

Инфраструктура

Република Македонија, како држава која се наоѓа на крстосницата на главните коридори исток-запад и север-југ треба да има голема корист од оваа своја географска погодност. Од друга страна, вложувањата во инфраструктурата се од витално значење за намалување на невработеноста и сиромаштијата, за зголемување на конкурентноста на националната економија, за повисок економски раст и порамномерен регионален развој во насока на интензивирање на евроинтеграција на Република Македонија.

Владата на Република Македонија во периодот 2006-2010 година ќе реализира јавни инвестициски проекти од областа на градежништвото, водоснабдувањето и одведување урбани отпадни води, системите за наводнување, транспортот, гасоводната мрежа и енергетиката. Средства за оваа намена ќе бидат обезбедени од различни извори и тоа преку издавање на концесии, домашни и странски директни инвестиции, странски донации и директно од буџетот на државата.

Патен и железнички сообраќај

Владата ќе се залага за зголемување на инвестициите во транспортната мрежа, што е неопходно за развој на економијата. Во таа смисла, приоритети се: изградба и заживување на патниот и железничкиот коридор исток-запад т.е. Турција – Бугарија – Македонија – Албанија, како и довршување на патниот коридор север-југ т.е. Србија – Македонија – Грција. Овие два коридора претставуваат стратешки и економски приоритети, кои ќе направат Република

Македонија да прерасне од географска, во вистинска сообраќајна крстосница на Балканот.

Владата во својот четиригодишен мандат ќе се залага секое населено место со економско прифатлив број жители, како и оние населени места кои овозможуваат враќање на население, да бидат поврзани со асфалтни патишта. Тоа ќе доведе до подобрување на квалитетот на живеење и социјално-економскиот развој на населените места во Република Македонија. Една од приоритетните задачи на новата влада ќе биде интегрирање на мрежата на автопатишта од Коридорите 8 и 10 со останатите регионални и локални патни правци низ земјата.

Станбена изградба

Во делот на станбената изградба, темелна определба на Владата ќе биде да создаде поволни институционални претпоставки за изградба на станови, особено за онаа категорија наши граѓани, кои немаат можност да градат или да купат сопствен стан. Владата ќе овозможи и ќе инвестира во изградба на 2500 социјални станови, станови за брачни парови и сл. Финансирањето ќе биде делумно со буџетски средства, а делумно во партнерство со приватниот бизнис. Исто така, ќе ја продолжиме стопираната реализација на проектот за изградба на станови за млади брачни парови.

Владата на Република Македонија ќе се залага за доследна примена на Просторниот план на Република Македонија, со јасно нагласен акцент на неговата развојна компонента.

Комунални дејности и водостопанство

Во Република Македонија и во новиот милениум постојат голем број населени места со проблеми за квалитетно водоснабдување, проследено со огромни загуби во мрежите од речиси 50 %, а многу населени места воопшто и немаат изградена водоводна мрежа. Речиси секој град во Република Македонија посебно во летниот период има недостаток од вода. Исто така, постои недоволна покриеност со пречистителни станици за вода и одведување на отпадни води. Знаејќи дека е водостопанството тесно поврзано со земјоделството и производството на храна, ќе реализираме проекти за обезбедување здрава вода за пиење, обезбедување техничка вода за индустријата, превентивни мерки за одбрана од поплави и антиерозивни дејства. Исто така ќе се залагаме и за измена и дополнување на Законот за води, со што финансиски и институционално ќе се стабилизира водостопанството.

Телекомуникации

Република Македонија заостанува во делот на либерализација на телекомуникацискиот пазар. Денес граѓаните живеат во информативен мрак, бидејќи пенетрацијата на Интернет е околу 6%, цените на телефонските разговори се повеќе од два и пол пати повисоки од оние во 2002 година, а Македонската радиотелевизија во секоја смисла заостанува зад националните медиуми во соседните држави и во државите-членки на ЕУ. Пазарот на телекомуникациски услуги сè уште е строго монополизиран и контролиран.

Владата на Република Македонија, во насока на подобрување на ваквата реалност во телекомуникацискиот сектор во нашата земја, ќе ги преземе следните активности:

- Целосна демонополизација, дерегулација и либерализација на телекомуникациите, а со тоа привлекување нови странски инвестиции и отворање нови работни места;
- Во рок од 60 дена распишување на тендер за избор на најмалку уште еден мобилен оператор.
- Отстранување на сите законски пречки за целосна либерализација во фиксната телефонија;
- Регулација и стимулација на конкуренцијата кај кабелските оператори, како и решавање на статусот на јавните локални радиостаници.
- Приспособување на законската регулатива од областа на телекомуникациите и информатиката со регулативата на ЕУ
- Донесување на Националниот план за развој на телекомуникациите
- Трансформација на МРТВ со цел прераснување во јавен сервис на граѓаните, способен да го сервисира своето секојдневно функционирање;
- Воведување на професионален менаџмент во МРТВ, со професионален договор избран на меѓународен тендер, по принципот на двајца директори со т.н. врзан потпис, односно принцип на четири очи.

Со цел за зголемување на интересот за странски инвестиции во оваа област, ќе пристапиме кон создавање на независни регулаторни тела: Агенција за електронски комуникации и радиодифузија (т.е. спојување на сегашниот Совет за радиодифузија и Агенцијата за електронски комуникации во едно тело), Агенција за информатичка технологија и Комисија за заштита на конкуренцијата. Исто така неопходно е зајакнување на независноста на Агенцијата за електронски комуникации и радиодифузија преку: а. професионализација и неможност за извршување на друга паралелна функција во јавниот сектор; б/ фиксен мандат со можност за отповикување, само во случај на неодговорно вршење на работата и конфликт на интереси со јасно дефинирање на овластувањата.

Енергетика

Во својот мандат, Владата ќе се залага за што побрзо редефинирање на постојната законска регулатива од областа на енергетиката со прифаќање на одредбите од Директивите на Европската унија и нивна брза имплементација. Како основа на санацијата и реструктурирањето на електроенергетскиот сектор, Владата се залага за подготовка на програма за консолидација на АД ЕЛЕМ и АД МЕПСО. Првенствено се залагаме за потполна имплементација и заживување на процесот на либерализација и реструктурирање на електроенергетскиот сектор, а потоа за анализа и дефинирање на можните модели за приватизација во енергетскиот систем, како и постепена приватизација на делови од енергетскиот сектор со задржување на доминантноста на државната сопственост.

Активно ќе се залагаме за отворање нови економско-оправдани рударски капацитети и рационално користење на јагленот како суровинска база за производство на електрична енергија. Паралелно, ќе се залагаме и за воведување на природниот гас како енергенс за производство на електрична енергија и ќе ја поттикнуваме изградбата на гасни електрани-топлани. Ќе извршиме ревитализација, модернизација и адаптација на дел од постојните термо-производни капацитети за комбинирано користење на лигнитот и природниот гас како енергенс за производство на електрична енергија.

Владата дава силна поддршка за партиципација на Република Македонија во домашни и регионални проекти за изградба на нови енергетски капацитети по принципот на заедничко вложување, како и на проекти врз база на користење на фондовите за развој на хидропотенцијалот. Ќе се залагаме за стимулирање на странски инвестиции за изградба на големи хидроелектрани преку издавање на концесии, согласно со законската регулатива. Во оваа смисла, Владата ќе ја анализира можноста за евентуално коинвестирање со соседните земји во изградбата на нуклеарен реактор за производство на електрична енергија кој е предвиден да се изгради во Бугарија.

Во делот на законската регулатива, Владата ќе инсистира на утврдување на јасна, транспарентна и лесно применлива законска процедура за издавање на концесии за изградба на хидроелектрани и соодветни дозволи и лиценци за работа, со максимално почитување на правото на конкурентност. Ќе дефинираме механизми за стимулирање на граѓаните на Република Македонија за инвестирање во изградбата на мали хидроелектрани и ќе предложиме формирање на посебен државен фонд за изработка на инвестициско-техничка документација за изградба на нови хидроелектрани, во кој ќе се вложуваат дел од средствата од приходот од продадената електрична енергија. По примерот на развиените европски држави ќе воведеме етикетање "лабелинг" на електричната енергија, со што ќе ја подигнеме еколошката свест кај потрошувачите и ќе се обезбедиме средства за фондовите за обновливите извори на електрична енергија. Активно ќе го поттикнуваме усогласувањето на режимите за користење на водните ресурси на Република Македонија со соседните држави.

Воедно, ќе работиме на зајакнување на капацитетите на интерконекција на високонапонската мрежа со соседните држави. Со добри интерконекции и конзистентна енергетска политика, Владата ќе овозможи државата да оствари профит од својата географска поставеност.

Ќе отпочнеме активности за рационално проширување на гасоводната мрежа на територијата на Република Македонија, и создавање можности за етапно воведување на гасот како алтернативен извор на енергија во домаќинствата и индустријата. Ќе работиме на создавање стратегија и услови за замена на скапите и нееколошки нафтени погонски горива со природен гас преку конкретни програми наменети за јавниот и такси-превозот, товарниот транспорт и сл. Владата целосно ја поддржува изградбата на нафтоводот АМБО. Владата има подготвено и соодветен модел за заштита на потрошувачите за да се намали влијанието на честото менување на цените на нафтата и нафтените деривати на светските берзи, како и на цената на електричната енергија, врз стандардот на населението.

Ќе посветиме внимание на користењето на обновливите извори на енергија. Особено внимание ќе се посвети на поддршката за производството на биодизел и биоетанол како обновливи енергетски извори од домашни суровини. За да ја зачуваме Македонија за идните генерации за сите енергетски проекти, со закон, ќе воведо задолжително изработување на Студии за влијание врз животната средина, и само по нивна инспекција ќе можат да се реализираат соодветните енергетски проекти.

Социјална сигурност и праведност

Владата на Република Македонија верува дека најдобра социјална политика е онаа политика што отвара нови работни места. Нашата е да создадеме ефикасен систем на социјална заштита и продуктивно ангажирање на корисниците на социјалната помош. Приоритети на Владата во овој контекст ќе бидат:

- Операционализација на мерките и програмите од Националната стратегија за намалување на сиромаштијата подготвена во 2002 година
- Активни политики на вработување (локална инфраструктура, испомош, итн).
- Поддршка за самовработување (семеен бизнис) за 5.000 лица. Предност ќе имаат лицата што живеат во неразвиени подрачја и лицата што се долгорочно невработени (над 5 години без работа)
- Ангажирање на невработени лица од најнеразвиените региони во извршување на градежни работи, еколошки проекти и сл
- Финансиска поддршка на производството и гаранции за извозот за препријатија што имаат потенцијални договори за извоз, но немаат финансиски средства за реализација
- Субвенционирање на вработување на 2.000 самохрани родители и хендикепирани лица
- Субвенционирање на вработување на 400 деца без родители
- Обука и совети на невработените за преквалификации, контакт со работодавачите, усовршување на нивните знаења и вештини, обука за компјутери и сл
- Поддршка за прво вработување на млади лица до 27-годишна возраст
- Стипендии за обука во странство за 250 млади лица секоја година (1000 лица за 4 години), со обврска да се вратат назад во Македонија
- Стипендии за 500 најдобри ученици и 1000 најдобри студенти и постдипломци
- Тримесечно вработување во летниот период за средношколци и студенти Покрај користењето на буџетски средства, дополнителни средства за реализација на активните програми за вработување ќе бидат обезбедени преку партнерство со приватниот сектор, непрофитни организации и грантови од билатерални донатори.

Надворешна политика

Интеграцијата на Република Македонија во Европската унија и НАТО е најзначаен приоритет на Владата на Република Македонија во надворешната политика. Во оваа насока ќе ги завршиме преостанатите реформски активности (вклучително закон за полиција, реформи на одбранбениот систем) и ќе го промовираме зачувувањето на мирот во земјата и регионот преку почитување на демократските принципи, човековите права, пазарната економија и принципите на меѓународното право. Партнерството со земјите од регионот, со државите-членки на Европската унија, со САД и со членките на ООН во борбата против тероризмот и организираниот криминал ќе биде интегрална компонента на надворешната политика. Една од клучните задачи ќе биде укинувањето на шенген-визите за македонските граѓани.

Во насока на подобрување и развој на надворешната политика на Република Македонија, Владата ќе преземе низа активности:

- Соработка со сите држави што се залагаат за меѓународна соработка на рамноправни односи;
- Активна борбата против тероризмот како членка на Антитерористичката коалиција, предводена од САД;
- Реализација на заедничките проекти во Пактот за стабилност и во Партнерството за мир;
- Учество во работата на меѓународните организации во кои членува: ООН, ОБСЕ, Совет на ЕВРОПА, ЕФТА и други
- Привлекување странски капитал за економски развој преку развивање на меѓународната соработка
- Потпишување на Договори за соработка, мир и пријателство со сите свои соседи
- Интензивна соработка со организации на македонските иселеници во странство за нивно поврзување со татковината

За остварувањето на овие цели ќе воведеме низа промени во организациона и институционална смисла преку:

- Синхронизација на активностите на претседателот и на Министерството за надворешни работи (МНР) со помош на законски и програмски документи;
- Реформа на структурата и организацијата на Министерството за надворешни работи;
- Развој на мрежа на дипломатско-конзуларните претставништва согласно економско-политичките приоритети на Република Македонија;
- Цврсти критериуми при акредитирање на дипломатите;
- Финансиско и кадровско засилување на ДКП;

Интеграција во Европската унија

Интеграцијата на Република Македонија во ЕУ ќе се темели на заедничките европски вредности, како што се владеење на правото, почитување на човековите права и слободи, општествена правда и одговорност, еднакви права и можности за сите и солидарност. Полноправното членство на Република Македонија во европското семејство ќе придонесе за зајакнување на стабилноста и за економски проперитет на државата.

За остварување на оваа цел во надворешната политика ќе се залагаме за:

- Реализација на бараните реформи од страна на Унијата, со цел државата да ги исполни потребните услови за станување полноправна членка на ЕУ;
- Целосно почитување на роковите содржани во Спогодбата за стабилизација и асоцијација;
- Подобрување на конкурентноста на стопанските ентитети и нивната можност да бидат конкурентни на европските и светките пазари;
- Подигнување на капацитетот на судскиот систем
- Развој на демократијата и сочувување на политичката стабилност преку натамошна имплементација на Охридскиот мировен договор

Интеграција во НАТО

Зачленувањето во НАТО, најзначајната политичко-безбедносна и воена организација во светот, е исто така клучен приоритет. Сојузништвото на Европа и САД придонесува за зајакнување на мирот и стабилноста во светот и за натамошниот развој на демократијата и слободата на глобално ниво. Ќе работиме во насока на засилување на интеграцијата во северноатлантските структури, што ќе ја одведе Република Македонија до полноправно членство во НАТО. Конкретни задачи на тој план се:

- Продлабочен дијалог со НАТО, во рамките на Северноатлантскиот совет за партнерство и Партнерството за мир
  - Реализација на обврските на Република Македонија одредени во Акциониот план за влез во НАТО
  - Доопремување на македонската армија според стандардите на НАТО
  - Целосно одржување на оперативната готовност на вооружените сили на Република Македонија во согласност со стандардите на НАТО
  - Дејствување во рамките на повеќенационалните операции под команда на НАТО
  - Склучување на двострани спогодби за воена, воено-техничка и воено-индустриска соработка, како и соработка со државите-членки на Северноатлантскиот сојуз и други држави признати за водечки кандидати за членство во НАТО
  - Популаризација на нашата кандидатура за членство во НАТО во домашните и во меѓународните политички кругови, низ координирани заложби на државните институции и структурите на граѓанското општество.
- Со цел да ја интензивираме интеграцијата на Македонија во НАТО, ќе продолжиме со зајакнување на демократијата и развој на граѓанското општество. Активно ќе учествуваме во меѓународните напори во борбата против заедничките безбедносни закани и ќе продолжиме со реформите на армијата со цел да бидат исполнети стандардите на НАТО. Така ќе се создаде мала и ефикасна армија со специјализирани единици, а во согласност со концептот за јакнење на НАТО. Дополнително интензивно ќе соработуваме со сојузниците во Партнерството за мир, ќе ја интензивираме соработката во рамките на Јадранската повелба, бидејќи истата е значаен инструмент на нашиот пат кон НАТО.

Во насока на зачленувањето на Република Македонија во НАТО ќе се залагаме за побрзо и поефикасно спроведување на реформите потребни за членство во Алијансата:

- реформи на судскиот систем,
- реформи за спречување на корупцијата,
- реформи од одбрамбениот сектор.

Современа дипломатија

Покрај стратешките задачи за интеграција во ЕУ и НАТО, промоцијата на економските интереси и приоритети на Македонија во странство ќе биде една од најзначајните оперативни задачи на македонската дипломатија. Со оглед дека е економскиот развој е приоритет на Владата на Република Македонија, дипломатската служба ќе биде во функција на постигнување на оваа цел. Таа активно ќе им помага на македонските извозници во освојувањето на нови пазари и ќе ги промовира можностите за инвестирање во Македонија. Покрај ова, дипломатијата ќе се специјализира за претставување на културните,

уметничките, научните и спортските и други достигнувања на Македонија. За да се постигне ова, неопходно е создавање обучена и високо професионална дипломатија, како и администрација во земјата која ќе биде способна да им даде квалитетна поддршка на ДКП во странство.

Македонија без визи

Слободното движење на македонските граѓани во Европа ќе придонесе за зајакнување на европските вредности во нашето општество, за проширување на видичите на граѓаните, за слободен проток на идеи, знаења и културни и научни достигнувања, односно за забрзување на европеизацијата на Македонија. Ќе преземеме сеопфатни и координирани активности со цел во наредните четири години да бидат укинати визите за македонските граѓани за влез во земјите-членки на Европската унија.

Тоа подразбира тесна соработка со Европската комисија и поединечно со земјите-членки за да се создадат потребните предуслови за укинување на визите. Истовремено, се предвидува интензивирање на склучувањето билатерални спогодби за реадмисија со сите земји-членки на ЕУ. Ќе се донесат законски акти со кои кршењето на законите за имиграција на земјите-членки на ЕУ ќе претставува криминален акт и ќе се зајакнат мерки против организаторите на илегално преминување на границите. Целосно ќе се имплементира интегрираното управување со границите согласно со стандардите на ЕУ, ќе се зајакнат домашните мерки, како и регионалната соработка во борбата против организираниот криминал, трговијата со луѓе, дрога, перењето пари и тероризмот. Целта на овие мерки ќе биде да им се овозможи на чесните граѓани слободно патување во ЕУ, а на другите да им се елиминираат можностите за вршење криминални дејства преку границата.

Грижа за македонските граѓани во странство

Владата на Република Македонија ќе посвети посебна грижа за македонските граѓани кои живеат и работат во странство, со акцент на младиот стручно образован кадар, кои активно ќе бидат влучени во реформските процеси на Република Македонија. Владата ќе создаде услови дијаспората да гласа на изборите во дипломатско-конзуларните претставништва. Освен тоа, Владата повторно ќе ја отвори Агенцијата за иселеништво.

Регионална соработка

Владата ќе ги поддржува иницијативите за зајакнување на регионалната соработка кои придонесуваат за побрзо интегрирање на регионот во ЕУ. Република Македонија треба да има лидерска улога во регионалната соработка. Пред нас е предизвикот да ја претвориме Југоисточна Европа во стабилен, безбеден и просперитетен дел на Европа. Зајакнувањето на регионалната економска соработка ќе придонесе за подобрување на националната економија, за намалување на невработеноста, за поквалитетен животен стандард и за подобрување на конкурентноста на компаниите.

Затоа, Владата на Република Македонија ќе го поддржува создавањето на зона за слободна трговија во Југоисточна Европа. Создавањето на ваква зона во Југоисточна Европа, преку интегрирање на земјите од ЈИЕ во ЦЕФТА и преку други форми на поврзување, ќе придонесе за надминување на ограничувањата

што произлегуваат од малите пазари и поволно ќе влијае врз странските инвеститори и за зголемување на директните странски инвестиции.

Посебно внимание ќе се посвети врз градењето на добри односи со соседните и другите земји од регионот, во сферата на политиката, економијата, културата, образованието, науката и другите области на општествениот живот. Во таа насока ќе ги поддржуваме проектите за меѓугранична соработка.

Решавањето на статусот на Косово е едно од најзначајните прашања во регионот. Република Македонија целосно ќе го поддржи решението, кое, во соработка со меѓународната заедница, ќе го договори политичките претставници на Косово и на Србија. Демаркацијата на северната граница е од приоритетно значење за надворешната политика на Република Македонија. Побрзото решавање на ова прашање позитивно ќе влијае не само на стабилноста на Македонија, туку и на целиот регион на Југоисточна Европа.

Ќе ги продолжиме преговорите со Република Грција во рамките на Организацијата на обединетите нации околу разликите во името, при што зачувувањето на правото на употреба на уставното име согласно со меѓународните принципи ќе биде основен постулат на стратегијата за преговори.

Во надворешната политика значајно место ќе се посвети на унапредувањето на добрососедските односи на Балканот со сите наши соседи: Србија, Бугарија, Грција, Албанија. Подобрувањето на односите со соседите ќе се темели на рамноправни односи и меѓусебно почитување. Посебно ќе се залагаме за почитување на малцинските и националните права на Македонците што живеат на територијата на нашите соседи. Ќе креираме заеднички проекти во борбата против тероризмот и организиранот криминал во регионот, како и заеднички економски проекти, за кои би се намениле средствата од претпристапните европски фондови. Република Македонија во тој процес ќе биде суверен и активен субјект и иницијатор за воведување на модерните европски стандарди во овие балкански рамки.

Добро владеење и борба против корупцијата

За да се променат состојбите во развојот на економијата и демократијата во Македонија, прво мора да се промени однесувањето на Владата. Новата Влада ќе има три основни принципи во своето работење: чесност, транспарентност и одговорност.

Владата ќе ја сузбива корупцијата различно од досегашните. Таа ќе направи коалиција со граѓанскиот сектор во борбата против корупцијата. Само силна коалиција на Владата со граѓаните може да се справи со ова најголемо зло. Борбата против корупцијата ќе се води на две нивоа: а/ преку изградба на стандарди и подигнување на институционалниот капацитет на администрацијата, судството, полицијата, здравството, царината и другите значајни институционални делови. Овој сегмент се однесува на прашањето на превенција на корупцијата, изградување на морални вредности, личен интегритет и сл. и б/ супресија на девијантните појави. Овој сегмент подразбира зајакнување на контролите и казните за оние што не ги почитуваат законите и

регулативата. Владата ќе спроведе и силна медиумска кампања за борба против корупцијата.

Првиот документ кој ќе го усвои Владата на Република Македонија ќе биде Акт за одговорност на Владата. Тоа е акт, кој ќе обезбеди да се направат коренити промени во однос на општото однесување и работење на Владата, организираниот криминал и корупцијата. Ќе донесеме строги прописи за забрана на лобирање од страна на функционери, министри и сл. за стекнување на лична корист. Генерално, лобирањето ќе биде уредено со закон, како во најразвиените држави од ЕУ.

Владата на Република Македонија нема да ја користи непосредната спогодба како основен инструмент за продажба на државен имот, за секоја зделка и за секој случај. Тоа ќе се прави преку отворени, меѓународни тендери. Во законот ќе бидат оставени само неколку строго дефинирани можности за директна спогодба кога во земјата со гринфилд-инвестиции влегуваат светски најпознати мултинационални компании. Но и за ваквите случаи ќе има точно утврдена процедура во законот за сите околности. На таквите компании потребно е владата да им понуди специјални пакети на поволности, затоа што нивното присуство е гаранција за другите инвеститори, имиџ за земјата и отворање на многу други бизниси и работни места. Сето останато мора да оди на меѓународни тендери.

Ефективно ангажирање на граѓанските заедници. Ќе им дадеме многу поголема моќ и пристап до информации на чуварите на демократијата и транспарентноста: медиумите, граѓанските здруженија, Државниот завод за ревизија, народниот правобранител, антикорупциската комисија, младите, приватниот сектор, верските заедници и институции итн.

Ќе воведеме иновативен и ефикасен инструмент за подобрување на јавните услуги и борба против бирокуратијата и корупцијата: *граѓански дневник*, кој успешно се применува во многу земји во светот. Граѓаните ќе ја оценуваат работата на различни државни институции на три месеци преку пополнување на едноставни формулари. Збирните резултати ќе бидат разгледувани од страна на Владата, која ќе предложи мерки за институциите во кои состојбите не се подобруваат во текот на две последователни тримесечја. Доколку и во следното (трето) тримесечје, Граѓанскиот дневник покаже иста или полоша оценка за квалитетот на услугите во одделна институција, раководителот ќе биде сменет веднаш. Истата практика ќе се применува и на локално ниво. Резултатите од граѓанските дневници ќе ѝ бидат достапни на јавноста.

Проектот “Електронска влада”, ќе овозможи електронски пристап кон сите потребни информации, документи и формулари сврзани со работењето на Владата и голем дел од државните органи. На едно место граѓаните ќе ги имаат сите информации и ќе можат по електронски пат да добијат формулари, да платат данок и сл.

Ќе ја зголемиме транспарентноста во донесувањето на Буџетот, како најважен инструмент на економската политика на Владата. Тоа ќе се обезбеди преку многу поголема соработка и партиципација на Собранието, приватниот сектор,

синдикатот и на граѓанските здрженија при неговото подготвување. Тајмингот на поднесување на буџетот до Собранието ќе биде поместен понапред во годината (најдоцна до септември) за да се остави доволно време детално да се издискутира начинот на прибирање и распределба на буџетските средства. Стопанските комори, синдикатот и граѓанските здруженија ќе бидат транспарентно информирани за основните насоки на буџетската политика и извршувањето на буџетот.

Целосно ќе се применуваат антикорупциските инструменти на ЕУ, ОЕЦД и ОН, препораките на ГРЕКО и Антикорупциската иницијатива на Пактот за стабилност. Ќе се подготват и ќе се реализираат секторски акциони планови за борба против корупцијата за: судството, царината, здравството, УЈП, инспекциските служби, полицијата, јавната администрација. Надлежните државни институции (министерства) ќе соработуваат со Антикорупциската комисија и редовно ќе ја известуваат за имплементацијата на секторските акциони планови.

Воедно, се предвидуваат следните мерки во борбата против корупцијата:

- Нула толеранција за корупцијата за сите владини и административни структури (кампања на сите нивоа, соодветна казнена политика)
- Воведување на систем на внатрешна контрола во администрацијата по урнек на мултинационалните компании, приспособени за државната администрација.
- Намалување на дискреционите права и утврдување на легални рамки за регулирање на конфликт на интереси.
- Целосна транспарентност во процесот на јавните набавки преку електронско објавување на конкурсот, имињата на фирмите победници, жалбите и решенијата по нив.
- Креирање Агенција за борба против организираните криминал и корупцијата која ќе има широки овластувања за иницирање на постапка против носители на јавни функции за кои ќе се добијат информации дека се вклучени во криминал. Агенцијата ќе има можност за конфискација на незаконски стекнат имот и анализа на можноста за лустрација
- Значајно ќе ја зајакнеме финансиската и правната независност на Антикорупциската комисија и државниот јавен правобранител
- Прецизно ќе се регулираат процедурите и соработката меѓу Антикорупциската комисија и сите други институции кои се надлежни за борба против корупцијата.
- Антикорупциската комисија ќе изготвува редовни тримесечни извештаи и сумарен годишен извештај за случаите на корупција на високи функционери и политички лица.
- Согласно со препораките на ЕУ за земји кандидати, ќе формираме единствена независна агенција, која ќе има мандат да ги верификува доставените имотни листови на јавните функционери, како и веродостојноста на исказите за конфликт на интереси.
- Автоматизација на царинската постапка преку користење на софистицирана опрема за скенирање на цели камиони и контејнери. Ангажирање на меѓународна консултантска куќа за развој и подобрување на институционалниот капацитет на Царината.

- Работењето на царината целосно ќе се интегрира во единствен компјутеризиран систем. Ќе се воведат системи за царинење врз принципот на ризициност. Ќе се воведат и менаџирање на царинската постапка со кое ќе се пропишат стандарди за времетраењето и начинот на спроведување на одделни фази од царинската постапка
- Регулаторната реформа ќе го направи издавањето на дозволи и сертификати многу потранспарентно и поедноставно, со што ќе се стесни просторот за мито и корупција
- Воведувањето на единствен рамен данок ќе ја поедностави даночната постапка и ќе ја зголеми транспарентноста при наплатата на даноците.

Реформа на судскиот систем

Економскиот развој, борбата против корупцијата и развојот на демократијата бараат ефикасен и транспарентен судски систем. Со реформата на судството ќе се обезбеди ефикасна имплементација на законите, подобрување на инвестициската клима, почитување на личната слобода, почитување на граѓанските и човечките права, јавен ред и мир. Реформата на судството ќе ја приближи Македонија кон Европската унија.

Стандардите на Комисијата за ефикасност на судството при Советот на Европа (ЦЕПЕЈ) ќе бидат користени како репер за реформирање на македонската регулатива во водењето на судските постапки. Притоа, ќе се применат четири основни принципи:

- Независност на судскиот систем од извршната и законодавната власт;
- Балансирање на квалитетот на судството со ефикасното користење на алоцираните ресурси;
- Развој на стандарден систем на оценување на ефикасноста на судските постапки;
- Балансирање на брзината на судските постапки и исполнувањето на условите за фер судење

Успехот на судските реформи зависи од тоа дали ќе се промени системот на мотивациони вредности. Затоа, ќе го поврземе наградувањето на судиите (плати) со стапката на пораст на решени предмети и намалување на заостанатите судски предмети.

Воедно, предвидуваме низа мерки за специјализација на судовите и судиите, менаџирање на судските постапки и процеси: ќе креираме специјализирани оддели за одделни видови предмети: комерцијални спорови, граѓански спорови, административни спорови, стечајни постапки, организиран криминал и корупција итн.; посебен третман ќе има специјализацијата на судовите и на судиите за водење спорови по стечајни постапки. За судиите ќе се организираат обуки за основните концепти на микроекономијата, законот за стечај итн.; тарифата за отворање стечајна постапка ќе се унифицира. Стечајните управници ќе мора да полагаат испити и нивната професионална способност ќе биде проверувана најмалку еднаш годишно. За зголемување на капацитетот на судиите, ќе се организира стручна обука за областа за која треба да се специјализираат; за да се спречи одолговлекувањето на судскиот процес, со модерни техники за менаџирање на постапката ќе се предвиди стандардното

време (рокови) за завршување на одделните фази од судската постапка; големиот број нерешени административни спорови ќе се решаваат преку реформа на административните процедури, практики и молбени постапки; ќе постои алтернативно решавање на споровите; ќе се формира база на податоци на судските постапки и процеси, што ќе овозможи да се скенираат состојбите, да се утврдат “тесните грла” и да се дизајнираат решенија (префрлање судски постапки од судовите и од судиите кои имаат најголем број нерешени предмети кон други судови/судии). Предвидена е обука за судиите и за останатите вработени за користење на компјутерската техника.

Правда и внатрешни работи

Правдата и внатрешните работи се третиот столб од Договорот за Европската унија, област со која се формализира соработката во областите на правосудство и полиција во рамките на ЕУ. Прашањата од сферата на правдата и внатрешните работи се исклучително важна компонента во градењето на институциите, реформата на јавната администрација и економска интеграција.

Нашите приоритети во оваа област се:

- Обезбедување на принципот на владеење на правото;
- Реформа на полицијата и судскиот систем;
- Хармонизација и ратификација на релевантната регулатива со ЕУ, поддржана со подзаконски акти;
- Развивање на ефикасен систем на управување со кадар и јавно раководство согласно со стандардите на ЕУ;
- Ратификација и имплементација на Шенгенската конвенција, усогласување на македонското законодавство за визниот режим, за азилот и за миграцијата со практиката и со законодавството на ЕУ;
- Обезбедување на учество во Шенгенскиот информациски систем и полноправно членство во Европол, преку хармонизација на законодавството и извршување на потребните подготовки;
- Воспоставување интегриран информациски систем со почитување на регулативата за заштита на личните податоци согласно со регулативата на ЕУ;
- Воведување специјални истражни техники во борбата против организираниот криминал, вклучувајќи ја и програмата за заштита на сведоци;
- Имплементација на Национална стратегија за интегрирано гранично управување и за соработка во управувањето со властите од соседните земји.

Кодификација на законите по области на кои се однесуваат. Сите граѓани треба да се во можност да ги дознаат своите права на брз и едноставен начин. Ќе извршиме кодификација на законодавството по области: градежништво, имотно право и сопственички права, трговско право, како и во секоја останата област каде што се судираме со правни празнини и колизии со единствена цел на подобрување на правната сигурност.

Поедноставување и дерегулација. Напуштање на досегашната практика од државна регулација во сите сфери на човековото живеење преку максимална афирмација на претприемачкиот дух и коморското организирање. Деререгулацијата ја разбираме како градење на саморегулирачки механизми внатре во секоја професија. Никој подобро не ги познава законитостите и

потребите од оној на кој се однесуваат. Ова ќе го направиме со подигање на статусот на коморите и здруженијата.

Современ пенолошки систем. Владата на Република Македонија ќе ги осовремени казнено-поправните домови во материјална, финансиска и техничка смисла, како и во кадровскиот дел на затворските служби, со што истите ќе станат институции на ресоцијализација.

Одбрана и безбедност

Република Македонија во изминатиот период беше ставена на големи тестови и искушенија. Со голем придонес на сите граѓани нашата држава успешно ги пребори кризите и создаде услови за развој како демократска и правна држава. Остварување на трајната безбедност и стабилност за Република Македонија подразбира полноправно членство во НАТО, што ќе значи и вклучување на државата во редот на демократските држави во кои владее правото и во кои силните некорумпирани институции го гарантираат демократскиот развој.

Примарна обврска на Владата ќе биде безбедноста на граѓаните и заштитата на територијалниот интегритет и суверенитет на земјата. Посебно кога државата поминува низ чувствителен период (решавање на косовското прашање, демаркација на граничната линија со СРЈ во делот на Косово, решавање на проблемот со името со Република Грција), неопходен е единствен политички став и визија за конечно приклучување кон трансатлантските интеграции.

Пред новата Влада на Република Македонија е мисијата на финализирање на приемот на Република Македонија во НАТО. Оваа мисија подразбира и извршување на целосно детерминирани задачи на сите субјекти во рамки на безбедносно-одбранбениот систем.

- Континуирано ќе ја следиме трансформацијата на Алијансата, почитување на нејзините агенди и прилагодување кон барањата кои се определени со Истанбулскиот самит.
- Правовремено ќе донесуваме одлуки за учество и проширување на операциите со Алијансата.
- Спроведување активности во насока на учество во борбата за пролиферација од оружјето за масовно уништување и новата функција на армијата во борбата против тероризмот.
- Градење ефективно партнерство, кое може да одговори на заканите за безбедноста.
- Размената на искуствата во трансформацијата на командните и воените структури на Алијансата.

Безбедносните и одбранбените субјекти преку консултации и размена на мислења со експерти на НАТО ќе ги дефинираат сопствените реформи низ следните области:

- Определување реална бројка на припадници на безбедносните и одбранбени структури во насока на достигнување на определените стандарди на НАТО и ЕУ;
- Модернизација и опремување на декларираниите сили и приоритетните единици на АРМ и МВР;

- Потполна професионализација на Армијата и полицијата;
- Активно учество во мисии и операции на НАТО и на партнерите од Алијансата.

Нашата визија за иднина подразбира:

- Редукција на персоналот и водење правилен персонален менаџмент;
- Имплементација на програмите за соодветна и правична застапеност на припадниците од заедниците;
- Продолжување со трансформацијата на АРМ, која треба да се заврши до крајот на 2007 година;
- Зголемување на учеството на припадниците на АРМ во меѓународни мировни мисии во странство;
- Целосно опремување на декларираниите сили до крај на 2006 година и нивно учество во мисии на Алијансата;
- Трансформација на военото здравство и военото образование;
- Заокружување на процесот на трансформацијата на полицијата;
- Зајакнати активности во насока на интегрираното гранично управување – гранична безбедност;
- Координација на разузнавачките и безбедносните служби во државата.

Образование

Квалитетното образование е основен двигател на општеството и економскиот развој. Само преку коренити реформи на образованието Македонија може да обезбеди рамноправност со европските земји, а македонската работна сила да ја зголеми конкурентноста. Успешен образовен систем треба постојано да ја комбинира централната образовна политика, децентрализираната администрација и ефикасниот менаџмент во училиштата и другите образовни установи.

Владата на Република Македонија ги предвидува следниве политики и реформски мерки:

- Зголемување на буџетските средства за образованието до ниво од 5% од БДП, колку што е просекот на ЕУ и ОЕЦД.
- Бесплатни учебници за основно образование за деца чии родители не се во можност да купат нови учебници.
- Реновирање на сите студентски домови со цел да се создадат пристојни услови за живеење на идните интелектуалци.
- Изградба на нов студентски дом во Скопје.
- Бесплатен Интернет во студентските домови.
- Акција “Образование низ целиот живот”. Согласно со европската практика на продолжено учење, ќе воведеме и стимулираме форми на неформално (дополнително) образование, обука и надградување во текот на целиот работен век.
- Воведување етика и веронаука во основното образование, како задолжителен предмет во една до две учебни години.
- Акција “Секое дете во училиште” - задолжително основно и средно образование со сериозни казнени мерки за родителите чии деца не одат на училиште.

- Воведување на задолжителен предмет информатика во основното образование и целосна компјутеризација на училиштата.
- Рано изучување странски јазици. Англиски јазик од прво одделение, а втор странски светски јазик од петто одделение.
- Контрола на квалитетот на образованието преку национално стандардизирани тестови.
- Дуален систем на образование со практика и тестирање од наученото за време на практиката, по примерот на Германија
- Создавање стимулативна и почитувана средина во основните и средните училишта.
- Осовременување на наставната програма во сите нивоа на образование, а посебно во средното и високото образование, со цел да произведуваат кадар согласно со потребите на современата пазарна економија.
- Поддршка на отварањето приватни средни училишта и универзитети
- Привлекување познати светски универзитети да отворат свои единици во Македонија
- Отварање нов државен универзитет во источниот дел на Македонија. Седиштето на универзитетот ќе биде во Штип, а ќе има факултети и во другите градови како Струмица, Кочани, Св. Николе и други. Универзитетот во почетокот ќе има шест факултети: факултет за информатика, факултет за современа музичка уметност, факултет за земјоделски науки, економски факултет (насоки: здравствен менаџмент, меѓународна економија, агроменаџмент, бизнис-администрација), факултет за прехранбена технологија, висока здравствена школа и правен факултет.
- Метод на проектно финансирање во високото образование, со цел да се претворат факултетите во научни центри, како во многу земји во светот
- Поголема поврзаност на домашните факултети со соодветните факултети и институти од странство за заеднички активности во форма на меѓународни проекти, размена на студенти и професори, организација на работилници, семинари и советувања.
- Рангирање на високообразовните институции, од страна на независна куќа, по можност од странство, со цел да се стимулира конкуренцијата на идеи и образовни програми.

Инвестирање во спорт и физичка култура

Владата ќе посвети посебно внимание на спортот и физичката култура како основа за развој на здрави личности и поквалитетна работна сила:

- Постепено ќе воведеме физичко образование секој учебен ден (од понеделник до петок) во основното и во средното образование. Ова подразбира зголемување на бројот и реновирање на постоечките училишни спортски сали
- Владата ќе инвестира во изградба на 50 помошни фудбалски игралишта во земјата, за развој на младински и клупски фудбал. Тие се основа за развојот на младинскиот спорт, а само добар младински фудбал може да даде добри фудбалери и фудбалски професионални клубови.
- Владата ќе инвестира и во изградба на поголем број спортски сали во земјата за рекреативен и врвен спорт, како сали за вежбање, тренинзи и натпревари на повеќе видови спортови (мал фудбал, кошарка, ракомет, теретани, гимнастика, одбојка, бокс, карате, пинг-понг, тенис и други.
- Стимулирање на приватниот сектор да инвестира во изградба на спортски објекти кои би функционирале на комерцијална основа.

- Инвестирање во тренерски школи и тренери за врвните спортови, градење силни спортски тимови и спортисти.
- Завршување на изградбата на големата спортска сала во Скопје до 2007 година.
- Создавање законодавство за јасна сопственичка структура во спортските клубови.
- Стриктни критериуми за контрола на наставниците и на професорите по физичко образование во правец на давање на нивни максимум сите ученици за време на нивниот образовен процес да ги научат и вежбаат основите на сите спортови, а искористеноста на училишниот час да биде максимална
- За спортови за кои училиштата не можат да имаат услови (базени, соодветни атлетски патеки и сл.) по соодветна програма учениците ќе бидат организирано носени во специјални простории, каде има услови за вежбање на таквите спортови

Наука

На македонската наука и е потребен поттик и суштинска реформа. Подобрувањето на научната и истражувачката дејност ќе создаде услови за задржување на квалитетните високообразовани кадри во државата и ставање на научно-истражувачката дејност во функција на развој на приватниот сектор. Воедно, политиката на Владата ќе биде насочена кон стимулирање на враќањето на нашиот научен кадар од дијаспората. Ги предвидуваме следните реформски мерки и политики:

- Зголемување на вложувањата во научно-истражувачката инфраструктура како услов за примена на современи методи на истражување.
- Финансирање на научно-истражувачката дејност со средства од Буџетот во функција на потребите на приватниот сектор, како во развиените земји.
- Поттикнување и помагање на науката преку даночната политика.
- Доделување поволни и стимулативни кредити со рок на исплата до 30 години за млади брачни парови со завршено високо образование
- Промоција на соработка со научно-истражувачки институции од странство заради брз трансфер на знаења.
- Воспоставување остри и праведни критериуми за селекција на кадарот во научно-истражувачките институции
- Поддршка на соработката помеѓу научно-истражувачките институции и стопанството.

Информатичка технологија и е-општество

Основни предуслови за намалување на невработеноста се заживување на економијата преку зголемени инвестиции и подобрена конкурентност. Во таа насока од исклучително значење е зголемување на квалитетот на технологијата и информатичкото образование. Во таа насока, основна определба на новата Влада ќе биде итно и континуирано вложување во информатиката и во информатичката технологија со цел Македонија и нејзините граѓани што поскоро да фатат приклучок со модерните информатички технологии во Европа и светот:

- Формирање на Министерство за информатички технологи

- Компјутеризација на Македонија: набавка до 50.000 евтини компјутери во соработка со приватниот сектор и нивно отстапување на училиштата (бесплатно) и граѓаните (по набавна цена и на рати).
- Безжични мрежни инсталации и времено користење на бесплатен Интернет на територијата на целата држава.
- Масовни обуки за работа со компјутери, Интернет и програми за канцелариско работење и пристапни цени за набавка на нова или половна компјутерска опрема.
- Воведување на задолжителен предмет информатика во основното образование и целосна компјутеризација на училиштата.
- Поврзување на сите гранични премини на РМ во централизиран информациски систем компатибилен со системот на ЕУ.
- Реализација на интегриран медицински информатички систем и воведување електронска здравствена картичка
- Компјутерски систем за следење на документите во судството.
- Компјутеризација на издавањето на лични документи во МВР.
- Дигитализација на Катастерот и употреба на географско-информативен систем (ГИС).
- Промоција на безготовинското плаќање, е-трговија, е-банкарство и е-влада.

Здравство

Во наредните четири години ќе работиме на подобрување на квалитетот на услугите, зголемување на транспарентноста и ефикасноста на здравствениот систем.

Квалитет на услугите

- Унапредување на правата на пациентите во сите медицински интервенции.
- Посебна грижа ќе посветиме на здравјето на деца и млади до 18 години, бремени жени, постари лица од 65 години, посебни специјални категории (лица со специјални потреби, деца без родители).
- Стандардизирање на третманот на сите заболувања со цел секој пациент да добие иста нега во сите здравствени установи.
- Започнување со процес на објавување на бројот на сите медицински грешки и причините поради кои се појавиле.
- Подобрување на условите во чекалните и во болничките соби во сите болници.

Модернизација и менаџмент

- Формирање тим за модернизација и унапредување на здравствениот сектор. Тимот ќе раководи со целиот процес на трансформација на здравството и ќе им помага на сите здравствени установи да ја зголемат ефикасноста и да ги намалат трошоците
- Специјални менаџмент-програми со цел здравствениот персонал полесно да ја прилагоди нивната работа во согласност со потребите на населението.
- Како дел од Републичкиот завод за здравствена заштита ќе формираме специјален Центар за информации и здравствена превенција на 24-часовно располагање на граѓаните, со што ќе се зголеми достапот до информации за граѓаните.

Здравствено осигурување

- На сите граѓани ќе им обезбедиме јасно дефиниран и единствен пакет на здравствени услуги. Ќе ја подобриме информираноста на граѓаните како да ги остварат правата од здравственото осигурување.
- Воспоставување праведни принципи во распределбата на средствата во здравствениот систем преку почитување на принципите на солидарност, праведност и ефикасност.
- Фондот за здравствено осигурување ќе ја има улогата на стратешки купувач на здравствените услуги. Набавките на лекови и медицинска опрема ќе се префрлат од Фондот за здравство во болниците и клиниките.
- Воведување на професионален менаџмент со професионален договор, избран на меѓународен тендер, по принципот на двајца директори со т.н. врзан потпис, односно принцип на четири очи.
- Намалување на трошоците и прекумерната бироократија во сите сфери на здравствениот систем.
- Прецизирање и реализирање на договорите помеѓу Фондот и сите останати здравствени установи.
- Создавање услови за воведување конкуренција во системот на здравствено осигурување.

Примарно здравство

За да ја унапредиме улогата на примарното здравство ќе стимулираме нов пристап на работа во примарното здравство. Примарна здравствена заштита ориентирана кон заедницата.

- Нова генерација примарни здравствени служби составени од мултидисциплинарни тимови кои ќе имаат силно чувство и одговорност за здравјето на сите граѓани во заедницата.
- Корегирање на моделот на капитација за да овозможиме работа за сите лекари во примарното здравство.
- Создавање услови со кои и на младите лекари ќе им се овозможи да формираат свои листи со пациенти.
- Подобрување на статусот и улогата на медицинските сестри.
- Стимулација на примарните лекари во зависност од квалитетот на завршената работа.

стоматологија

Фармација

Реформите кои ќе ги спроведеме ќе ја подобрат снабденоста со квалитетни лекови на населението.

- Поедноставување на процедурата за регистрација на лекови, помошни лековити средства и медицински помагала.
- Воведување повластена стапка на ДДВ за лековите.
- Воведување систем на референтни цени.
- Изедначување на цените на лековите во сите аптеки.

Нова генерација болници

Ќе ја подобриме ефикасноста и условите за работа на сите болници низ Република Македонија преку:

- Дефинирање на правната положба и сопственоста на сите здравствени установи;
- Забрзан процес на децентрализација и автономија во управувањето на здравствените институции;
- Болниците ќе бидат раководени од двајца директори, од кои еден ќе биде менаџер-економист, со т.н врзан потпис односно принцип на четири очи со положен специјален испит за менаџмент во здравството;
- Точно дефинирање на правата и обврските на персоналот;
- Зголемување на процентот на средства кои ќе се одвојуваат од државниот буџет наменети за капитални инвестиции и за одржувањето на објектите;
- Утврдување критериуми преку кои ќе склучуваат договори за соработка со постоечките приватни болници.

Приватното здравство

Здравствениот систем нема да прави разлика помеѓу државното и приватното здравство сè додека на пациентите им е понудена потребната здравствена заштита.

- Постепено ќе го зголемуваме бројот на граѓани кои ќе добиваат услуги во приватниот сектор врз основа на однапред утврдени индикатори.
- За прв пат во Македонија ќе создадеме услови за формирање на приватни, непрофитни болници. Таквите болници се мисионерски и ги има во развиените земји. Одредени здравствени капацитети ќе ги понудиме да ги раководат приватни невладини организации, но не за профит. Тоа ќе отвори можност нашите иселеници од дијаспората да ги управуваат таквите идни проекти.

Децентрализација

Голем дел од секојдневните проблеми на граѓаните најефикасно и најекономично можат да се решаваат на локално ниво. Затоа, многу од поранешните надлежности на Владата се децентрализирани и се пренесени во надлежност на локалната самоуправа. Сепак, локалните власти најчесто располагаат со многу скромни можности за практикување на сите свои новододелени надлежности. Затоа, Владата на Република Македонија ќе презема конкретни чекори за финансиска, материјална и кадровска поддршка на локалните власти, притоа не доведувајќи го во прашање нивниот интегритет. Активностите на новата Влада за натамошната реализација на процесот на децентрализација во Република Македонија ќе овозможат појасно дефинирање на ингеренциите на локалната власт во сферата на образованието, поделбата на даночните приходи меѓу централната и локалната власт, методологијата за трансфери од буџетот за локалната власт и сл.

Култура

Културата е значаен фактор на интегрирањето на Република Македонија во Европската унија. Како земја со богата култура и традиција и духовни вредности од историски размери, Република Македонија ќе придонесе за збогатување на европската култура и системот на духовни вредности. Во

рограмата на Владата се предвидени следните активности во областа на културата и културното наследство:

Заштита на културното наследство

- Афирмирање на културата во функција на општиот развој на државата преку зголемување на процентот на средства кои се одвојуваат од буџетот.
- Развивање на културниот и амбиенталниот туризам како една од најголемите можности за промоција на културата во Република Македонија и обезбедување дополнителни приходи.
- Стимулативна даночна политика во културата со цел создавање повисоки културни вредности и подобрување на состојбата на културните институции и културните работници.
- Поврзување и зачленување во меѓународни асоцијации, фондови и фондации за користење техничка, финансиска и стручна помош.
- Иницијативи и отвореност за заеднички проекти во сите области на културата.
- Зголемена грижа за националните културни вредности и интереси преку воспоставување ефикасен финансиски и вредносен систем во областа на културата кој ќе се одвива врз цврсти критериуми, приоритети и принципи засновани врз европските стандарди и критериуми.
- Подеднакво негување на верските традиции, обичаите и објектите на сите верски заедници.

Проектите кои се предвидени во следните четири години вклучуваат:

- Комплетна реставрација на Скопско кале
- Инвестирање во работата на археолошки локалитети
- Инвестирање во изградба на нови музеи (музеј на ВМРО, музеј на жртвите на комунизмот)
- Реставрирање автентични споменици на културата (Градската кула, Скопскиот театар срушен во земјотресот и изградба на Градска кука).
- Изградба на нова концертна сала.
- Реновирање и доизградба на црковните објекти (вклучувајќи го и Милениумскиот крст) и враќање на денационализираниот имот на црквата.
- Заштита на интелектуални, индустриски и трговски сопственички права, усогласени со оние кои постојат во ЕУ, вклучувајќи и ефективни средства за остварување на тие права.
- Сузбивање на пиратеријата преку системско решавање на овој највидлив проблем во државата, со донесување на стратегија која ќе одговара на економските стандарди на државата.

Европска перспектива за младите

Идеите и моќта кои со себе ги носат младите се нашиот главен сојузник во остварувањето на визијата за создавање на демократска, модерна просперитетна и европски ориентирана Република Македонија. Младите во секоја држава претставуваат посебна социјална категорија која нуди перспектива за својата држава, но има и свои специфични потреби и побарувања.

- Ќе ја градиме Република Македонија како држава која ќе овозможува развој на капацитетите кои ќе им бидат на располагање на младите луѓе.

- Посебно внимание ќе посветиме на младите во селските средини, со подобрување на можностите за развој на културата, спортот и на образованието во нивните средини.
- Ќе се залагаме за задржувањето на младиот и образован кадар во земјата.
- Ќе промовираме активно вклучување на младите во општествените текови преку воведување на институционални механизми на поддршка од страна на државата.
- Зголемување на обемот на младинското организирање, нивната граѓанска активност и вклученоста во невладини организации.
- Подобрување и зголемување на младинската вклученост во спортот и рекреативните активности.
- Ќе направиме анализа за основање Фонд за поддршка на млади таленти за финансиско помагање и поттикнување на младите таленти во спортот, културата и во образованието.
- Ефективна работа со маргинализираните групи млади:
  - еднаков пристап на младите хендикепирани луѓе до целиот образовен процес,
  - кампања за запознавање и подобрување на правата на хендикепираните,
  - стимулирање на вработувањето на хендикепираните лица.

Туризам

Македонија има голем потенцијал за развој на туризмот, кој е многу малку искористен. Туризмот е форма на извоз и можност за привлекување нов странски капитал. Во текот на мандатот на нашата влада ќе преземеме низа мерки за поттикнување на туристичкиот потенцијал на Република Македонија и за привлекување странски туристи:

- Постојана и силна медиумска промотивна кампања на повеќе светски медиуми, телевизии, весници. Исто така на клучните пунктови странските туристи ќе можат да добијат детални информации за туристичките места во Македонија;
- Ќе го зајакнеме секторот за туризам, којшто ќе биде надлежен за промоција на туризмот преку постојана медиумска кампања на повеќе светски медиуми;
- Изработка на модерен промотивен материјал на најмалку 5 европски јазици.
- Ќе помагаме во привлекување големи компании за хотелски менаџмент да инвестираат во Македонија;
- Привлекување светски познати тур-оператори кои ќе носат туристи;
- Промоција на селскиот, манастирскиот, винскиот и бањскиот туризам;
- Запознавање со македонското културно-историско наследство, како на пример, организираните посети на црквите и манастирите во земјата;
- Изработка на проект Македонско село како национална туристичка атракција.
- Комплетирање на целокупната инфраструктура во македонските туристички центри, креирање комплетна понуда од културно-забавен живот, редовен превоз, патни ознаки на англиски јазик, можност за повеќе информации на туристите, организирани тури;
- Средување на аеродромите и граничните премини.

- Ќе инвестираме во одржување на сите туристички атракции: музеи, археолошки локации, хотели, ресторани, кампови, одморалишта;
- Соработка со приватни (домашни и странски) претприемачи, кои сакаат да изградат објекти за сместување на странски туристи;
- Подобрување на односот на цариниците и полицајците на граничните премини;
- Ќе спроведеме детален преглед на сите туристички атракции во Македонија: музеи, археолошки локации, хотели, ресторани, кампови, одморалишта;
- Запознавање со македонското културно-историско наследство, како на пример, организираните посети на црквите и манастирите во земјата;
- Изградба на инфраструктура за постојки по должината на автопатната мрежа.

Други услужни дејности

Покрај развојот на туризмот, ќе ја збогатиме и осовремениме понудата на други услужни дејности во сите сфери на општествениот живот:

- Поголема ефикасност на банкарските услуги преку поголема конкуренција и примена на меѓународните стандарди во банкарството. Владата ќе создаде амбиент, во кој неколку странски “бренд наме“ мултинационални банки ќе најдат интерес и ќе инвестираат во Македонија. Овие банки ќе ја зајакнат конкуренцијата, ќе го покачат квалитетот на услугите, ќе воведат нови банкарски пакети и услуги, поголема сигурност, нова филозофија на работење и ќе бидат добра основа и поддршка за сите идни странски инвеститори во Македонија, кои инсистираат на “бренд наме“ банки.
- Понуда на висококвалитетни медицински услуги (стоматологија, пластична хирургија, бањско лекување, рехабилитација) за странски корисници, претежно од соседните земји. Владата ќе обезбеди буџетска поддршка за промотивна капапања за услугите во медиумите во соседните земји. Дел од средствата предвидени за капитални инвестиции во здравствениот буџет ќе бидат насочени за поддршка на приватната иницијатива во обезбедувањето на овој тип услуги.
- Деловни услуги од областа на информатичката технологија (аутсорсинг).
- Транспортни услуги со користење на централната местоположба во регионот на југоисточна Европа. Министерството за транспорт и врски ќе обезбеди навремено и ефикасно обезбедување на ТИР-карнети и дозволи за приватните превозници.

Заштита и унапредување на животната средина

Стратешка определба на Владата на Република Македонија е да се интегрираат сите аспекти на заштитата на животната средина на сите нивоа со цел да се обезбедат услови за реализација на уставното право на секој граѓанин на здрава животна средина.

Ќе промовираме економски инструменти за заштита на животната средина заради поттикнување на намалувањето на загадувањето преку:

- Приближување на националното законодавство кон законодавството на ЕУ;
- Воведување на економски инструменти за заштита на животната средина според принципот „загадувачот плаќа“;

- Воведување на даночни и царински олеснувања за воведување на еколошки препорачливи технологии;
- Информативен систем за мониторинг на квалитетот на водите, воздухот и цврстиот, радиоактивниот и медицинскиот отпад;
- Проекти за гасификација на домаќинствата и примена на природен гас како еколошки енергенс во индустријата;
- Национална стратегија за заштита на природата за период од 20 години со формирање Регистар на природни богатства и категоризација на заштитените подрачја;
- Приоритетно пошумување на голините и урбаните средини на површина од најмалку 2500 ха/годишно;
- Вградување на трошоците за заштита на животната средина директно во цените на стоките, услугите или активностите кои доведуваат до нив;
- Усвојување Национална програма за следење на состојбите и управување со податоци за животната средина;
- Развој на национални индикатори за следење на состојбите со животната средина;
- Изработка на Катастар за животната средина кој ќе ги вклучува катастрите на загадувачите на воздухот, водите, почвата, катастрите за отпадот и катастрите на заштитените подрачја;
- Формирање Национална мониторинг-мрежа, која ќе се состои од државни мрежи за мониторинг и локални мрежи;
- Реализирање Програма за подигнување на јавната свест за животната средина која ќе вклучува: обука, образование, јавни кампањи, анкети, издавање на научно-популарни изданија, зедничка вебстраница, локална самоуправа;
- Проекти од областа на управувањето со загадувањето и природните ресурси.